

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Dějepisná olympiáda
49. ročník, 2019/2020
Školní kolo – zadání II. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body celkem

Jméno a příjmení:

Tematické zaměření ročníku: „**Dlouhé století se loučí (1880 – 1920)**“.

Důležité upozornění – u každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za otázku, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat **60 bodů**.
(Adresy vyplňte až po ukončení soutěžního kola, zejm. u prací postupujících do vyššího kola.)

Úkol č. 1

V roce 1889 se v Paříži konala světová výstava. Její největší atrakcí se stala 300 m vysoká ocelová rozhledna. Ta se stala inspirací pro pražskou Všeobecnou zemskou jubilejní výstavu v roce 1891. Na jednom pražském vrchu vyrostla její kopie, která však byla jen jednou pětinou výšky pařížského vzoru.

Doplňte název rozhledny v Paříži, název její pražské repliky a také její výšku.

V Paříži stojí.....

Pražská replika se jmenuje..... a měří metrů.

2	
---	--

Úkol č. 2

Tato firma začínala výrobou kočárů, pokračovala železničními vagóny a v roce 1897 vyrobila první automobil na území Čech. O rok později uvedla i nákladní vůz. I přes několikerou změnu vlastníka vyrábí firma v Kopřivnici automobily dodnes. Uveďte značku těchto vozů.

- a) Laurin a Klement
- b) Škoda
- c) Ford
- d) Tatra

1	
---	--

Úkol č. 3

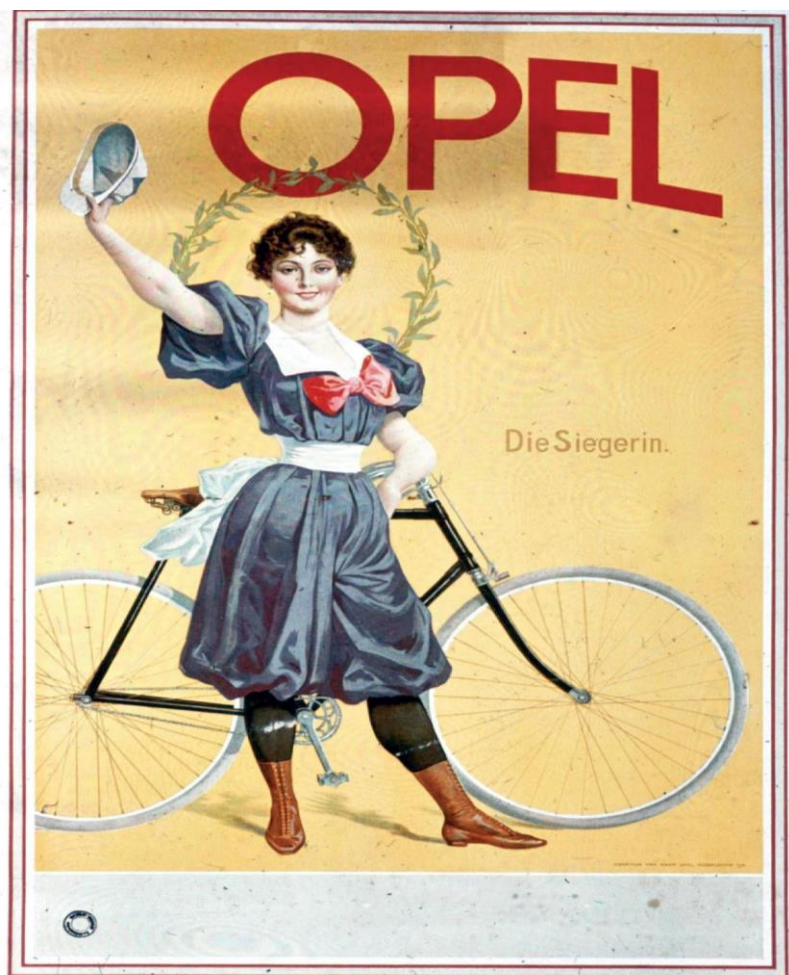
Co mají společného světelná fontána na pražském výstavišti, tramvajová doprava z Florence do Vysočan a osvětlení Jindřichova Hradce obloukovými lampami? (Správných odpovědí je více.)

- a) Jméno svého vynálezce – Františka Křižíka.
- b) Na všech dílech se svými nápady podílel Thomas Alva Edison.
- c) Nutnost využití elektrického proudu.
- d) Možnost pohonu na páru místo na elektrický proud.
- e) Provozovala je firma Kolben a Daněk.

2	
---	--

Úkol č. 4

Prohlédněte si dobře reklamní plakát na kola značky OPEL z let cca 1900 - 1910 a odpovězte na otázku pod ním.

Co mohlo být pro některé konzervativní kolemjdoucí na plakátu pobuřující? (Správných odpovědí je více.)

- a) Modelka nemá na hlavě přilbu a na kole nejsou světlá.
- b) Reklama je příliš sexistická, protože v reklamě na pánská kola je žena.
- c) Modelka má na sobě kalhoty.
- d) Modelka má na sobě oblek v délce pouze pod kolena.
- e) Na plakátu je zobrazena žena jako sportovkyně.
- f) Vavřínový věnec ve tvaru svatozáře svým odkazem na starověk uráží náboženské cítění katolické církve.

Úkol č. 5

Přečtěte si následující výrobní postup.

„Při výrobě je nutné získat z plodiny látku, která je uzavřena uvnitř buněk, čehož je možné dosáhnout vyluhováním vodou, při kterém dochází k difuzi (přes membránu buňky) látky z prostředí s vyšší koncentrací (uvnitř buňky) do prostředí s nižší koncentrací (voda vně buňky). Prostup přes nepoškozenou buněčnou stěnu není snadný, proto zůstane v plodině mnoho látky a živin, které je možné dále využít (například na krmení zvířat). Aby bylo vyluhování efektivnější, je možné buňky, resp. jejich membránu rozřezat, rozemlít nebo membránu poškodit zahřátím.“

Zdroj: cs.wikipedia.org

Napište, jak se jmenuje látka, jejíž výrobu výše uvedený text popisuje:

.....

Napište celý český název plodiny, která se často pěstovala na českých polích na přelomu 19. a 20. století a byla nezbytná pro výrobu už jmenované látky:

.....

Odhadněte, jak velký podíl na výrobě této látky v Rakousko-Uhersku měly na přelomu 19. a 20. století české země:

- a) přibližně 30 % b) přibližně 60 % c) přibližně 90 %

3	
---	--

Úkol č. 6

Vyberte z uvedených možností, ve kterém oboru se proslavily následující osobnosti? (Pozor, ne všechna slova z nabídky uplatníte.)

Emil Škoda.....

Jan Jánský.....

Emil Kolben.....

Josef Schulz.....

Alfons Mucha.....

Stanislav Guth-Jarkovský.....

Možnosti: architektura, divadlo, elektrotechnika, hudba, malířství, medicína, sport, strojírenství, tanec.

6	
---	--

Úkol č. 7

Přečtěte si následující ukázkou.

V posledních dnech měsíce listopadu dodalo rakouské vyslanectví ve Švýcarsku naši krajance slečně MuDr. Anně Bayerové dekret, kterým ji vláda rakouská ustanovuje lékařkou v D. Tuzle v Bosně. ...Rakouská vláda ji jakož první lékařku bosenskou ustanovila a tím oprávněnost' a prospěšnost' ženského působení lékařského nezvratným úředním skutkem uznala. Dvojí velký význam má tato událost' pro nás, a dvojí naděje se při ní v nás probouzí, doufáme jednak, že působení v Bosně, které pro slečnu Dr. Bayerovou již novým rokem nastane, jest prvním krokem jejím k žádoucímu návratu do vlasti a k nedalekému již bohdá působení jejímu mezi námi, jednak že vláda rakouská, uznávši potřebu ženské činnosti lékařské, důsledně také uzná potřebu vysokého studia ženského a předpravy k němu na středních školách, pročež voláme slečně Dr. Bayerové radostné vstříc: Dík a zdar!"

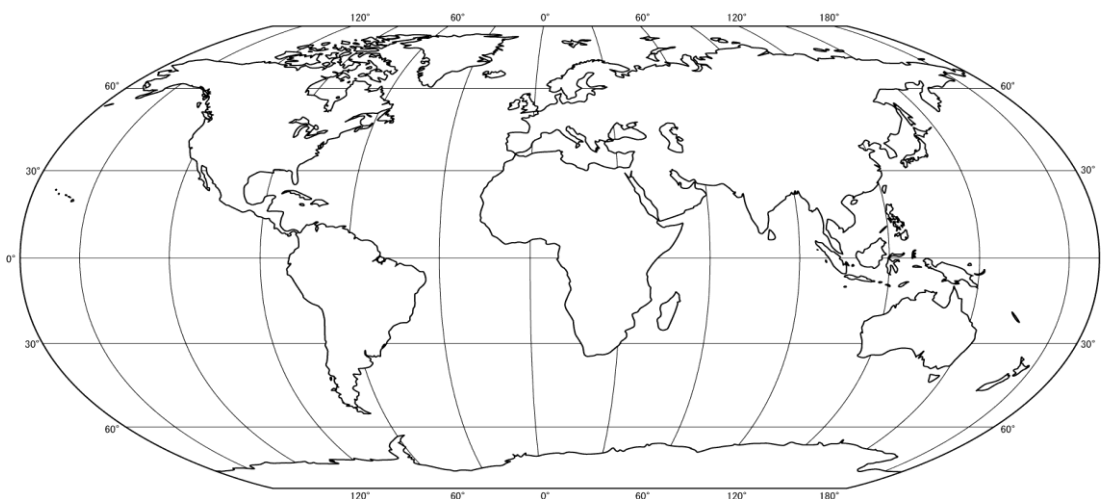
Ženské listy, ročník 19, prosinec 1891, číslo 12, str. 257

Rozhodněte, která z následujících tvrzení odpovídají obsahu článku. (Správných odpovědí je více.)

- a) Autor kritizuje nedostatek lékařů v Bosně.
- b) Autor upozorňuje na nutnost uznání studia žen na všech typech škol rakouskou vládou.
- c) Autor informuje veřejnost o udělení doktorského titulu ženě v Rakousku-Uhersku.

2	
---	--

Úkol č. 8

Na této mapě vyznačte:

- a) kolečkem 1 dominium Velké Británie
- b) křížkem území, na které vedl Emil Holub svoji druhou velkou výpravu v letech 1883 – 1888 (stačí část kontinentu)
- c) trojúhelníčkem místo slavné, kterého dosáhl v roce 1911 R. Amundsen

3	
---	--

Úkol č. 9

Přečtěte si úryvek z básně Rudyarda Kiplinga Břímě bělochů.

<i>To bělochů je břímě: své syny vyšlete, ať v cizích krajích slouží těm, jimž prý pány jste; ať obranný jsou pancíř divochům divných ras, z nichž každý plaše zírá, půl děcko a půl ďas.</i>	<i>To bělochů je břímě: svou pýchu nedat znát; mít nervy ze železa; a třeba tisíckrát vždy opakovat znovu, že spásu dá jen klid; zisk hledat pro jiného; a za jiné se dřít.</i>
---	---

Rozhodněte, zda autor

- a) je zastáncem kolonialismu b) je odpůrcem kolonialismu c) nevyjadřuje svůj postoj

Které z uvedených vlastností autor básně přisuzuje „bílému muži“?

- a) slouží druhým
b) usiluje o vlastní zisk
c) je fascinován exotickým vzhledem domorodců

2	
---	--

Úkol č. 10

Z následujících tvrzení o Ottově slovníku naučném (vycházel v letech 1888–1909) označte ta, která NEJSOU pravdivá.

- a) Co do počtu svazků jej předčí jen Riegerův slovník naučný, který má ovšem méně hesel.
b) Na slovníku se podílel přední český jazykovědec Josef Jungmann.
c) Slovník se zabývá všemi možnými obory lidského vědění i věcmi běžné denní potřeby.
d) Cílem slovníku bylo ukázat vysokou úroveň české vzdělanosti, byl ovšem psaný německy.
e) Do nástupu internetu se jednalo o největší česky psanou encyklopedii.
f) Poslední, doplňkový, svazek nemohl vyjít, protože začala první světová válka.

3	
---	--

Úkol č. 11

Prohlédněte si ilustraci z módního časopisu z 80. let 19. století, přečtěte vzpomínku pamětníka a odpovězte na otázku.

Stefan Zweig, rakouský básník a esejista, ve svých pamětech s názvem *Svět včerejška* napsal...

„...mládí bylo odmítáno jako projev nezralosti a mladí muži tedy záměrně pěstovali starší vzhled, který by jim zajistil větší respekt v otcovském světě.“

**Určete, co bylo typické pro dobového gentlemana, mladíka, který chtěl budit respekt.
(Správných odpovědí je více.)**

- a) licousy
- b) klobouk a hůlka
- c) vlasy budící dojem ledabylého rozcuchání
- d) vázanka
- e) snaha být výrazně se odlišovat od svého otce
- f) záměrně opotřebené loketní části saka tak, aby vypadaly starší
- g) boty na mírném podpatku

Úkol č. 12

Rozhodněte, zda uvedené spolky, organizace či instituce vznikly před rokem 1900:

Česká akademie věd a umění	ANO	NE
Spolek výtvarných umělců Mánes	ANO	NE
Český olympijský výbor	ANO	NE
Omladina	ANO	NE
Československá sociálně demokratická strana dělnická	ANO	NE

3	
---	--

Úkol č. 13

V roce 1906 proběhla v Rakousku-Uhersku změna volebního systému. O rok později se konaly volby do říšské rady. Představte si dělnickou rodinu – otec, matka a syn, kterému bylo v roce 1907 18 let. Kdo z nich mohl jít ten rok k volbám? Správná je pouze jedna odpověď.

- a) Volební právo bylo všeobecné, mohli jít otec, matka i syn.
- b) Volební právo bylo všeobecné, mohli jít otec a matka, syn mohl až od 24 let.
- c) Volební právo bylo všeobecné, mohl jít jen otec, matka volit nesměla, syn nebyl plnoletý.
- d) Nemohl jít nikdo z nich, volební právo bylo omezeno výší majetku a rodina na něj nedosáhla.

2	
---	--

Úkol č. 14

Před 1. světovou válkou vytvořily evropské státy dvě velké koalice - Trojspolek a Trojdohoda. Do tabulky doplňte chybějící názvy států a jejich nejvyšších státních představitelů. Malá nápověda Vás nasměruje.

Trojspolek		Trojdohoda	
Rakousko-Uhersko			Jiří V.
	Viktor Emanuel III.		Raymond Poincaré

6	
---	--

Úkol č. 15

Přečtěte si úryvek z rakousko-uherského ultimáta Srbsku z června 1914

*„3. Ihned odstranit z vyučovacího procesu, z učebnic a z učitelského sboru všechno a všechny, kteří by mohli živit nepřátelství proti Rakousko - Uhersku.
4. Odstranit z vojenské služby a správy všechny důstojníky a úředníky, kteří se provinili protirakouskou propagandou.
5. Dovolit, aby na srbské půdě spolupůsobily orgány císařsko-královské vlády Rakouska-Uherska při potlačování podvratného hnutí zaměřeného proti územní celistvosti Rakouska-Uherska.“*

Na základě textu rozhodněte, proč bylo toto ultimátum pro Srbsko nepřijatelné?

- a) Omezovalo srbskou autonomii.
- b) Všichni srbscí úředníci, učitelé a vojáci by ztratili práci.
- c) Srbsko nechtělo válku.

1	
---	--

Úkol č. 16

Přiřaďte ke každému místu 1 událost, která se zde odehrála v období 1914 – 1918.

1. YPRES	A	první použití tanků v bitvě	1 -
2. SARAJEVO	B	první bojové nasazení čsl. Legií	2 -
3. SOMMA	C	počátek zákopové války	3 -
4. MARNA	D	první použití otravného plynu	4 -
5. ZBOROV	E	podepsání příměří mezi Německem a státy Dohody	5 -
6. COMPIEGNE	F	atentát na Františka Ferdinanda d'Este	6 -

4	
---	--

Úkol č. 17

Prohlédněte si plakát *Are YOU in this?* a odpovězte na otázku pod ním.

Která z následujících možností nejlépe vystihuje důvod vytvoření tohoto plakátu?

- a) ocenit válečné úsilí a pomoc žen v zázemí
- b) upevnit víru v konečné vítězství ve válce
- c) mobilizovat každého občana státu pro pomoc
- d) vzbudit nenávist k nepříteli

Úkol č. 18

Přečtěte si pečlivě deníkový záznam českého účastníka Velké války a odpovězte na otázku pod úryvkem.

Svátky jsou pryč. Na Boží hod jsem pracoval celý den a postil se. Kus sýra a chleba byl můj oběd. Chodíme na práci denně, je různá. Na nádraží, na stavby, čistit, kopat, presovat seno, dělat cesty. Ráno nás vyženou v 1/2 6 na dvůr. Tam stojíme hodinu v dešti a zimě, většina lidu bosá. Dogič obchází s bejkovcem v ruce, naši feláci a žandárové dělí party. Konečně vše rozděleno. Práce se moc nepodělá. Kdo pracuje na cestě, jde hledat vši, ti kteří jdou přes město, se rozejdou, jedni jdou pít do kafany, druzí na výdělek, třetí žebrat. Když čiča přivede ze 300 lidí na nádraží 80, zakleje "Majku jim švábskou jebem u dupy" a věc je vyřízena. Kolik nás mají všech, to nespočítají, kdybychom tu byli ještě 5 let.

Poznámka: deník není nijak upravován, jde o přesný přepis originálu

Rozhodněte, zda autor deníku popisuje (správně je právě jedna odpověď):

- a) službu v československé legii ve Francii
- b) nasazení v R-U armádě na italské frontě
- c) zajetí na balkánské frontě
- d) civilní službu v horních Uhrách

1	
---	--

Úkol č. 19

Z nabízených možností vyberte ty, které charakterizují cíle versaillesko - washingtonského systému. (Správných odpovědí je více.)

- a) zajistit mírové řešení mezistátních problémů
- b) připravit Británii o Alsasko-Lotrinsko
- c) zajistit rovnoprávné postavení vítězů a poražených
- d) výrazně vojensky omezit poražené státy
- e) založit Společnost národů

3	
---	--

Úkol č. 20

Přečtěte si ukázku.

„My, národ Československý, chtějící upevniti dokonalou jednotu národa, zavésti spravedlivé řády v republice, zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé, prospěti obecnému blahu všech občanů tohoto státu a zabezpečiti požehnání svobody příštím pokolením, přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 29. února (...)”

Který z následujících dokumentů je v ukázce citován?

- a) Pittsburská dohoda z roku 1917, ve které zástupci amerických krajanských sdružení souhlasili se společným úsilím Čechů a Slováků založit nový stát.
- b) Washingtonská deklarace nezávislosti Československa z roku 1918.
- c) Preambule první československé Ústavy z roku 1920.
- d) Provolání Národního výboru o vzniku Československého státu z roku 1918.

2	
---	--

Úkol č. 21

V dubnu 1920 na letní olympiádě v belgických Antverpách proběhlo také první hokejové mistrovství světa (od roku 1924 se hokej přesunul na zimní olympijské hry, kde už natrvalo zůstal). Zúčastnila se ho mužstva ze 7 zemí.

Škrtněte zemi, která se tohoto mistrovství neúčastnila:

Belgie	Československo	Francie	Kanada	Sovětský svaz
Švédsko	Švýcarsko		USA	

1	
---	--

Úkol č. 22

Představte si, že jste v roli kurátora, který připravuje výstavu k výročí vzniku ČSR a chce vysvětlit důvody, proč Češi a Slováci uvítali vznik samostatného státu. Které z následujících exponátů byste vybrali, abyste vysvětlili, proč přestali být Češi a Slováci v závěru války věrní rakousko-uherské monarchii? (Správných odpovědí je více.)

- a) Vydání českých novin s prázdnou stránkou na místě cenzurovaných politických zpráv.

(Výběr tohoto předmětu má doložit, že Češi a Slováci museli žít ve státě, který omezoval svobodu a práva občanů.)

- b) Potravinové lístky na chleba, cukr a sádlo z roku 1916

(Výběr tohoto předmětu má doložit, že bída a hlad vyčerpaly obyvatele, kteří válku v německém zájmu nechtěli.)

- c) Zápis ze školní kroniky oslavující 85. narozeniny císaře Františka Josefa II.

(Zápis má doložit, že mnoho obyčejných lidí bylo na Rakousko-Uhersko zvyklé a mělo úctu k jejímu panovníkovi.)

- d) Stránka ze školního atlasu s etnickým složením nového státu.

(Stránka z atlasu má doložit, že Češi a Slováci měli dohromady většinu ve státě, který tvořilo několik národnostních skupin. Slováků bylo kupř. méně než Němců.)

- e) Fotografie pomníku padlých vojáků v obci Krušovice, odhalený 28. října 1922.

(Fotografie má ukázat, že válka přinesla do každé vesnice mrtvé muže, kteří bojovali za německé/rakouské zájmy.)

4	
---	--

Celkem: 60 bodů, 22 otázek.

49. ročník, 2019/2020
Školní kolo – řešení II. kategorie

Úkol č. 1

Správné odpovědi: Eiffelova věž, Petřínská rozhledna, 60m, 2 body

3 odpovědi správně 2 body, 2 správně – 1 bod, 1 správně – 0 bodů

(Zdroj: Dějepis pro střední odborné školy, SPN, 2010, str. 174 a 175.)

Úkol č. 2

Správná odpověď: d) 1 bod

(Zdroj: Dějepis II. v kostce, s. 94, oficiální stránky spol. Tatra.)

Úkol č. 3

Správná odpověď: a), c) 2 body

Každá správná odpověď 1 bod, za chybné odpovědi nestrhávat.

(Zdroj: Dějepis II. v kostce, s. 87.)

Úkol č. 4

Správná odpověď: c), d), e) 3 body

(Zdroj: Severočeské muzeum v Liberci, sbírka Plakáty, inv. č. PL-639)

Každá správná odpověď 1 bod, za chybné odpovědi nestrhávat.

Úkol č. 5

Správná odpověď: cukr

Správná odpověď: cukrová řepa

Správná odpověď: c) 3 body

Každá správná odpověď 1 bod, za chybné odpovědi nestrhávat.

(Zdroj: cs.wikipedia.org)

Úkol č. 6

Správná odpověď:

EMIL ŠKODA – strojírenství

EMIL KOLBEN – elektrotechnika

JAN JÁNSKÝ – medicína

JOSEF SCHULZ – architektura

STANISLAV GUTH-JARKOVSKÝ – sport

ALFONS MUCHA - malířství

Každá správná odpověď 1 bod

6 bodů

(Zdroj: *Dějiny českých zemí II., Fortuna, str. 106, 107, 108, 112, 114, 120*)

Úkol č. 7

Správná odpověď: b), c)

2 body

Každá správná odpověď 1 bod

(Zdroj: *Ženské listy, ročník 19, prosinec 1891, číslo 12, str. 257, logická úvaha*)

Úkol č. 8

Správné odpovědi:

3 body

Kolečko: Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Jihoafrická unie

Křížek: oblast jižní Afriky

Trojúhelník: Jižní pól

Poznámka: pokud soutěžící označí všechny 4 britská dominia správně, je za tuto část odpovědi 2 body; maximum jsou v tomto případě 4 body. Označí-li správně 2 nebo 3 dominia, zůstává 1 bod.

Zdroj: https://mapasveta.info/svet/mapa_sveta_slepa_mapa.html

(Zdroj: *Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy, s. 122*)

Úkol č. 9

Správné odpovědi: a), a)

2 body

(Zdroj - *Didaktis, 19. stl - prac. sešit*)

Úkol č. 10

Správná odpověď: a), b), d), f)

3 body

4 odpovědi správně 3 body, 3 správně 2 body, 2 správně 1 bod, 1 správně 0 bodů

(Zdroj: Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy, s. 152, logická úvaha)

Úkol č. 11

Správná odpověď: a), b), d), g)

4 body

Každá správná odpověď 1 bod

(Zdroj: www.riedova.cz/elegani-v-cylindrech/)

(Zdroj: ZWEIG, Stefan a Eduard GOLDSTÜCKER. *Svět včerejška*. Praha: Torst, 1994, 378 s., zde s. 50 ISBN 80-85639-29-7.)

Úkol č. 12

Správná odpověď:

3 body

Česká akademie věd a umění ANO (1897)

Spolek výtvarných umělců Mánes ANO (1887)

Český olympijský výbor ANO (1896)

Omladina ANO (1894)

Československá sociálně demokratická strana dělnická ANO (1893)

5 odpovědí správně 3 body, 4 správně 2 body, 3 správně 1 bod, 2 správně 0 bodů

Poznámka – letopočty jsou uvedeny pro recenzenta a opravující, soutěžící je nedoplňují, stačí pouhé ANO-NE.

(Zdroj *Dějepis pro střední odborné školy, SPN, 2010, str. 174 a 175 a logická úvaha*)

Úkol č. 13

Správná odpověď: c)

2 body

(Zdroj: Dějepis 3 pro gymnázia a střední školy, s. 116 a 150)

Vyšší hodnocení – jde o obtížnější interpretační otázku.

Úkol č. 14

Všechno správně 6 bodů, za každou odpověď špatně bod dolů

6 bodů

(Zdroj: Dějepis pro střední odborné školy, str. 168-169, všeobecný přehled)

Úkol č. 15

Správná odpověď: a)

1 bod

(Zdroj, Rakousko-uherské ultimátum Srbsku, logická úvaha)

Úkol č. 16

Správná odpověď:

4 bodů

1-D

2-F

3-A

4-C

5-B

6-E

6 správně – 4 body, 5 -správně 3, 4 správně –2 body, 3 správně - 1 bod, 2 správně - 0

(Zdroj: Dějepis pro střední odborné školy, str. 176-178, všeobecný přehled)

Úkol č. 17

Správná odpověď c)

2 body

Vyšší hodnocení – jde o obtížnější interpretační otázku.

Are YOU in this? (zdroj: www.WW1propaganda.com).

Úkol č. 18

správná odpověď: c)

1bod

(Zdroj: Paměti z první světové války 1914 - 1918 Josefa Šrámka z Ústí nad Labem, s. 14. Dostupné online na <http://www.svobodat.com/sramek>)

Úkol č. 19

Správná odpověď: a), d), e)

3 body

(Zdroj: Dějepis 4 pro gymnázia a střední školy, SPN, str. 10 a logická úvaha)

Úkol č. 20

správná odpověď: c)

2 body

(Zdroj: První československá ústava)

Úkol č. 21

Správná odpověď: škrtnout Sovětský svaz

1 bod

(Zdroj - https://cs.wikipedia.org/wiki/Letní_olympijské_hry_1920, jde o logickou úvahu - který stát v této době ještě neexistoval)

Úkol č. 22

Správná odpověď: a), b), d), e)

4 body

Za každou správnou odpověď 1 bod, za vyznačení odpovědi c) 1 bod dolů.

(Zdroj: vzorový typ otázky dle základních didaktických principů – v intencích obsahu RVP k tématu)

Celkem: 60 bodů